

Sekurokратиako huono termi?

■ Ilmari Susiluoto

Olen sen verran kauan toiminut Venäjän tutkimuksen alueella, että muistan, millaista keskustelua 1960–70-luvuilla käytiin sovjetologian peruskäsitteistä. Yhdet puhuivat totalitarismista, mutta toiset halusivat lieventää terminologiaa ja ehdottivat käytettäväksi ilmausta *enlightened totalitarianism*, valistunut totalitarismi. Samaan aikaan venäläiset keskustelivat omasta yhteiskunnastaan käyttäen ylen kummallisia marxilais-leniniläisiä käsitteitä, kuten ”yhteiskunnan tieteellinen ohjaus” tai ”tieteellinen kommunismi”. Sosiologia oli porvarillista valhetiedettä. Neuvostoliiton romahtaessa kumpikin käsitejärjestelmä, sovjetologia ja marxismi-leninismi luhistuivat. Mitä jäi jäljelle?

Etupäässä historia. Se lepäsi kokemuksen vankalla pohjalla ja sen avulla kyettiin näkemään yhteyksiä vanhan Venäjän ja syntymässä olevan uuden Venäjän välillä. Mutta vallitsevissa oloissa muutiteorioiksi tulivatkin markkinataloutta ja hyvinvointia Venäjälle lupaava transitiotaloustiede ja kansalaisyhteiskuntaa kauppitteleva sosiologia. Yhtä hyvin venäläiset liberaalit kuin läntiset tahot lankesivat tähän aatteelliseen ansaan. Suomeen perustettiin Suomen Pankin idänkaupan osaston tilalle transitiotalouksien tutkimus (Venäjä = markkinatalous) ja Helsingin yliopistoon Aleksanteri-instituutti (Venäjä ja kansalaisyhteiskunta). Venäjälle näitä käsitteitä yritti salakuljettaa mm. miljardööri Geor-

ge Soros, kunnes hänen toimintansa lopetettiin. Venäjä kääntyi sisäänpäin ja alkoi heittää ulos läntisiä Boris Jeltsinin avustajia.

Presidentti Vladimir Putinin viimeiseksi hallintotoimeksi jäi ulkomaisten yritysten toiminnan rajoittaminen Venäjällä. Meille suomalaisille on viralliselta taholta lanseerattu myönteistä Venäjä-kuvaa, johon kuuluu makrotaloudellinen kasvu, elintason parantuminen ja demokraattiaakin jonkin verran.

Mutta on myös toinen kuva Venäjästä. Arto Luukkanen on teologina hyvin perillä siitä, että sekurokratian valtaa perustellaan uskonnollisin keinoin. Maan puoliviralliseksi ideologiaksi on valittu kauan sitten kuolleen uskonnollisen emigranttifilosofin Ivan Iljinin teoksista kumpuava suurvaltaisuuden ja armeijan ihailu. Papit kastavat ohjuksia, atomipommeja ja FSB:llä on oma kirkko Lubjankan takana. Lubjankan sisäpihalla voi taas ihastella Felix Džeržinskin patsasta. Venäjällä anekdoottien määrä sen kuin kasvaa sitä mukaa kuin tiedotusvälineitä ”yhtenäiste-

tään”. Esimerkiksi transitiotaloudesta sattui silmäni seuraava anekdootti:

Aatami ja Eeva olivat saaneet karkotuksen paratiisista.
Aatami Eevalle: Meillä alkoikin nyt transitiotalouden aika.

Markku Kivisen kriittinen arvio Arto Luukkasen käyttämästä ”sekurokratia”-termistä paljastaa yleisemmän ongelman. Meillä on jälleen sama tilanne kuin 1960-luvulla. Mihin kategoriaan Venäjän sijoittaisimme? Se ei tahdo sopia mihinkään. Kivinen käyttää itse sanaa ”hybridi”. Minä olen puhunut ”putkivaltiosta”. Käsitteelliset kiistat kuuluvat tieteeseen. Tärkeintä on kuitenkin sitoa tutkimuksemme itse Venäjään ja venäjänkieliseen lähdeaineistoon. Siinä Luukkanen on käsitykseni mukaan tehnyt parhaansa, eikä ole hänen vikansa, jos Venäjän politiikka on taas kätkeytynyt Kremlin muurien taa ja muuttanut intrigien palapeliksi.

Kirjoittaja on valtiotieteen tohtori ja ulkoministeriön erikoistutkija.